

Prințesele roșii – cotidian și ideologie în comunism

Lavinia BETEA, *Prințesele roșii. Femei și bărbați, părinți și copii în ideologia și cotidianul comunist*, București, Editura Corint, 2024, 448 p., ISBN 978-606-088-457-6

Cartea *Prințesele roșii* reprezintă o creație realizată de către autoarea Lavinia Betea, atât despre perioada comunismului, cât și despre conducătorii care au adoptat această ideologie, accentul fiind pus pe femeile din familia acestora. *Prințesele roșii* este un titlu simbolic, indicând un contrast ironic între așteptările legate de o prințesă (elegantă, lux, basm) și realitatea dură prezentată în carte. Titlul indică faptul că este vorba despre femeile dintr-o familie destul de bine înstărită și adjectivul „roșu” poate fi asociat cu comunismul, deoarece „roșul” este culoarea emblematică a regimurilor comuniste. Cartea este apărută în anul 2024 la Editura Corint și oferă o incursiune captivantă în universul femeilor din elita comunistă, atât de pe teritoriul românesc cât și de pe cel străin. De exemplu, este menționat și numele lui Svetlana Stalin, fiica dictatorului fostei Uniunii Sovietici, Iosif Stalin. Autoarea analizează biografiile acestor figuri controversate, care deși privilegiate, au trăit într-o lume a constrângerilor ideologice și a loialităților impuse. Printr-o documentare minuțioasă și o abordare echilibrată, Betea reușește să surprindă nu doar destinul acestor „prințese” ale regimului, ci și contextul social și politic care le-a modelat. Această lucrare reprezintă o dedicație, așa cum autoarea o numește în primul capitol *În loc de prefață*. O dăruire către toți iubitorii de istorie, cât și celor interesați de psihologie, avându-i în vedere pe toți părinții frustrați sau nefericiți că nu sunt ascultați, onorați sau mândrii de copii lor. Această ultimă frază mă duce cu gândul exact la o mentalitate comunistă, doar un dictator ar putea fi atât de nefericit din motivul că propriul lui copil nu ar fi de acord să urmeze aceeași doctrină pe care a urmat-o el. Din punct de vedere structural, cartea este formată din 430 de pagini, dintre care 8 de bibliografie și 5 index de nume. De asemenea, pot fi găsite și ilustrate cu: Zoia Ceaușescu, Lica Gheorghiu, cu Vladimir Lenin alături de soția sa sau cu filozoful Karl Marx, alături de soția sa și fiicele sale.

Cartea se deschide cu trei citate formulate de către Iosif Stalin, Leonid Brejnev și Nicolae Ceaușescu. Încă de la început, cartea ne trimite într-un mediu dominat de o ideologie, unde cultul personalității apare ca o primă sursă de putere a regimului: „*Toată lumea vorbește de mine ca despre un geniu și un mare om de stat...*” – Iosif Vissarionovici Stalin. Ca un părinte fondator al comunismului, Lenin alături de soția sa sunt primii actori menționați în carte. „*Când a cunoscut-o Lenin, preda la o școală serală de duminică pentru muncitori. Ca și alții ca ei, Nadejda și Vladimir au fost exilați în Siberia, pe câte o perioadă de trei ani, dar în locuri diferite. Ca să fie împreună, în vara lui 1898, s-au căsătorit la Șuşenskoe, satul de domiciliu obligatoriu al mirelui*”. Alături de cei doi actori, este menționat numele lui Inessa Armand, fiind descrisă ca o apropiată a lui Lenin, o luptătoare pentru feminist dar și un om politic

care și-ar fi petrecut cea mai mare parte a vieții sale în Uniunea Sovietică. Soția lui Lenin nu era geloasă pe frumusețea Inesei și mai ales că aceasta petrecea un timp destul de lung în preajma soțului său, ceea ce înseamnă că Nadejda nu se îndoia nici de loialitatea soțului său, nici de puterea pe care o deținea ca femeie. Inessa ar fi murit de holeră în anul 1920, în sudul Uniunii Sovietice, unde s-ar fi aflat la odihnă, tot din sfatul lui Lenin. Cartea continuă cu dezvoltarea Guvernului bolșevic, constituirea primului grup de comuniști și cum „noii locatari” ai Kremlinului ar fi ajuns la putere. După perioada lui Lenin, urmează o descriere a vieții familiei următorului lider comunist de la Kremlin, mai precis este vorba despre Iosif Stalin. El a continuat strategia de industrializare masivă, „*Tehnica rezolvă tot*”, era lozinca lui preferată. Pe lângă prezentarea familiei fostului lider al Uniunii Sovietice, în prim plan este pusă și „cenușăreasa” familiei Stalin, adică Svetlana. Ciudat este faptul că pe soția lui Stalin, o chema exact ca și pe a lui Lenin, tot Nadejda. Fetița a fost născută la policlinica Kremlinului. Ea mai avea trei frați: Vasili, Iakov și Artiom. Svetlana, încă de mică a fost dusă de către tatăl său la ceremoniile partidului, având un loc special în tribunele oficiale, Stalin fiind tot timpul mândru atât de progresele fiicei sale cât și de doctrinele comuniste pe care aceasta le învăța. Cartea descrie de asemenea și studiile de istorie modernă pe care Svetlana le-a urmat, studiind apoi și literatura rusă. Fata a fost și membră de partid, participând activ la toate ședințele.

După prezentarea primelor „prințese”, urmează apoi o mică descriere a ideologiei comuniste și a instaurării ei în România. Este amintită Constituția Republicii Populare Române, care a fost adoptată în aprilie 1948, dar și numele unor actori comuniști ca și Ana Pauker sau Lica Dej, prințesa lui Gheorghiu-Dej. Numele real al fetei era Vasilica, fiind alintată doar Lica, devenind în timp o actriță de teatru și film. Ea a mai avut o soră numită Constanța, alintată Tanți. Viața Licăi Gheorghiu a fost una privilegiată. Ea a fost fiica favorită a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, beneficiind de avantaje semnificative într-o țară comunistă în care majoritatea oamenilor trăiau în condiții dificile. A fost promovată intens ca actriță, dar talentul ei era adesea pus sub semnul întrebării, iar rolurile i-au fost oferite mai degrabă datorită influenței tatălui ei decât calităților artistice. Este prezentată viața fiicei lui Dej, marile iubirii ale acesteia (de exemplu: Emil Prager, inginer antreprenor cu origini austriece) și activitățile sale ca „vedetă” de cinema în studiourile Buftea. Se poate menționa unul dintre rolurile pe care Lica le-ar fi avut: boieroaica Aristița, fiind personajul feminin principal, dedicat filmului lui Tudor Vladimirescu. Fiica liderului comunist a fost privilegiată chiar și pe scenă, oferindu-i-se doar roluri de tip burghez.

Recenzia nu poate ignora nici imaginea familiei Ceaușescu. Este vorba despre Elena și Zoia Ceaușescu. Nicolae, fostul președinte, este amintit pentru cei 45 de ani, în care acesta s-ar fi bucurat de aerul rarefiat al ideologiei comuniste în țara noastră. Dragostea dintre soții Ceaușescu le-ar fi purtat amândurora un lung și fantastic „noroc”. Ca să țină pasul cu soțul său, Elena, sau cum era alintată „Lenuța” ar fi intrat în partid, încercând să promoveze doctrina comunistă, asemeni lui Nicolae. Odată ce a absolvit facultatea, Lenuța a promovat ca cercetător la ICECHIM, apoi prim manevre politice,

a devenit și director al instituției în anul 1964. Primul copil s-a născut în anul 1948, la puține luni după încheierea căsătoriei civile a părinților, purtând numele de Valentin. Copiii lui Ceaușescu au crescut ca și ceilalți fii de dictatori comuniști. Au avut bone, bucătărese, paznici, menajere, fiind duși și aduși de la grădiniță cu mașinile de serviciu. Soția lui Ceaușescu nu spăla, nu gătea, nu se îngrija de nimic, fiind potrivită pentru termenul de „prințesă” și mai ales datorită doctrinei promovate, i se poate adăuga și adjectivul „roșie”. Nicu a fost mezinul familiei. El nu se obosea nici cu școala, nici cu sarcinile de acasă. El era interesat de autoturisme, fiind îndrăgit de către șoferii angajați de Nicolae, aceștia învățându-l să iubească autovehiculele. Zoia a fost fiica mijlocie a cuplului Ceaușescu. Încă din liceu a fost de o frumusețe deosebită, fiind curtată chiar și de Petre Roman. Ea a fost o studentă inteligentă a Facultății de Matematică a Universității din București. Fata a fost privilegiată încă din liceu, examenul de bacalaureat promovându-l fără a susține probele de concurs având chiar note maxime. Cartea se încheie cu mărturiile lui Dinu Angelescu, despre căsătoria cu Zoia Ceaușescu.

Ceea ce am rezumat reprezintă o mică parte a cercetării realizată de către Lavinia Betea, care fiind o absolventă a Facultății de Istorie-Filozofie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, are înclinații și spre psihologie. Betea s-a întins pe o pistă destul de lungă în cercetarea ei, analizând situația femeilor din perioada comunistă de pe teritoriul României și din regiunea fostei Uniuni Sovietice. Din punct de vedere al conținutului, autoarea a folosit pentru realizarea cercetării sale, atât lucrări de specialitate străine, cât și românești. Memoriile și jurnalele au reprezentat o sursă bogată pe care Betea le-a folosit în realizarea cărții, de exemplu cartea Svetlanei Alliluyeva *Tatăl meu, Stalin*. Alte surse bibliografice din conținutul cărții au fost documentele inedite, interviuri nepublicate sau articole apărute în periodice. Pe coperta cărții, sunt ilustrați Elena Ceaușescu și Zoia Ceaușescu, împreună cu Nicolae în față la Taj Mahal. Această imagine poate fi interpretată în mai multe moduri. Taj Mahalul reprezintă o clădire luxoasă, splendidă care emană o putere deosebită. Așezarea lor în fața acestui monument poate reflecta un sentiment de mândrie și prestigiu, dar și o atitudine de autoritate. Ceaușescu la mijloc, între fiica și soția lui, poate indica un control absolut pe care acesta îl avea asupra familiei. Prezența celor două femei, Elena și Zoia poate fi un semn că cele două femei erau foarte aproape de putere și beneficiau de o poziție înaltă. Elena, în mod special, a fost o figură puternică în regimul Ceaușescu, iar Zoia, deși nu era la fel de vizibilă, se afla într-o poziție favorizată datorită legăturii de sânge.

Din punct de vedere psihologic, cartea pune accent pe presiunea psihologică și conflictul interior pe care femeile din cercurile de putere comuniste l-au trăit. În cadrul regimului totalitar, femeile ca Elena Ceaușescu sau Nadejda Lenin, erau împinse într-un rol dublu: acela de susținător al regimului și în același timp de mamă, soție sau „autoritate familială”. Psihologic, acest lucru poate duce la conflicte interioare, între idealurile promovate de partid și de nevoile personale de autonomie și identitate. Femeile erau prezentate ca simboluri ale stabilității sociale și familiale, viața lor era marcată de o subjugare ideologică, dar și de dorința de a obține putere și recunoaștere

într-un regim care minimizează autonomia feminină. Din punct de vedere istoric, rolul femeilor din Uniunea Sovietică și din regimul comunist din România, era strâns legat de ideologia marxist-leninistă. Cadrul istoric prezintă începutul regimurilor, constituirea partidelor comuniste și puterea pe care liderii ca Stalin, Ceaușescu sau Lenin o dețineau. Sunt amintite și strategiile pe care liderii comuniști le foloseau pentru a controla populația și a-și dezvolta cultul personalității, dar și privilegiile de care beneficiau femeile din familia lor. Din punct de vedere biografic, viața soțiilor și fiicelor din familiile comuniste aflate la putere, sunt descrise și analizate amănunțit de către autoare.

Prin *Prințesele roșii*, exact cum sugerează și titlul, autoarea reușește să ofere o perspectivă nuanțată a vieții pe care soțiile și fiicele dictatorilor comuniști o aveau (bucătari proprii, majordomi, șoferi), femeile care erau scutite de orice lucru gospodăresc și fiicele care erau admirate, datorită părinților care aveau un statut unic în societate. Cartea este valoroasă atât pentru pasionații de istorie, cât și pentru cei interesați de dinamica puterii și rolul femeilor în regimurile totalitare. Printr-o cercetare riguroasă și un stil captivant, Lavinia Betea nu doar că aduce la lumină destine uitate, ci și provoacă cititorii să reflecteze asupra naturii regimurilor autoritare și a prețului pe care îl plătesc chiar și cei aparent favorizați de sistem, carte aflându-se în jurul unor elite comuniste, formate doar din membrii familiei, creând pe parcurs, pe lângă descrierea ideologiei comuniste și viața familiei dictatorului și biografia fiicelor și soțiilor liderilor comuniști.

În concluzie, *Prințesele roșii* reprezintă o lucrare dedicată regimului comunist din țara noastră și din regiunea Uniunii Sovietice. Ea poate fi prezentată ca o carte de istorie și psihologie, dar poate fi încadrată și în rândul cercetărilor biografice, avându-le în prim-plan pe femeile din familia liderilor comuniști. Cartea reprezintă și o analiză a puterii și a impactului acesteia asupra individului, în special asupra celor aflați într-o relație directă cu regimul, arătând cum familia și loialitatea politică pot deveni instrumente de perpetuare a unui sistem opresiv.

Leonard-Denis PĂUȘAN-BARNA
(Universitatea de Vest din Timișoara)